

частиною політики військових установ, навчальних закладів та частин, де останніми роками усе частіше працюють відповідні фахівці – радники та координатори з гендерних питань.

Незважаючи на те, що проблема гендерної рівності набуває усе більшої актуальності, виходить на широкий загал, невирішених питань ще достатньо, що відкриває нові можливості для наукових досліджень у цій царині.

Мусевич Руслан Юрійович,
заступник начальника відділу
євроатлантичної інтеграції Національної
академії Національної гвардії України
(координатор з гендерних питань в академії)

ГЕГЕМОНІСТИЧНА МАСКУЛІННІСТЬ У ВІЙСЬКОВОМУ КОЛЕКТИВІ ЯК ВИЯВ ГЕНДЕРНИХ ВІДНОСИН

В суспільстві образ військового в переважній більшості сприймається як образ чоловіка. Образ солдата-героя є міцною і впливовою формою ідеалізованої маскулінності, він пронизує популярну культуру (іграшки, комікси, фільми, серіали, музейні експонати та відеоігри) і диктує підтримку «своїх хлопців» у реальних військових ситуаціях.

Популярна чоловіча культура задоволення від війни говорить про те, що хоча більшість чоловіків не є солдатами, багато людей все ще прагнуть до мілітаризованої символіки [1, с. 3–4]. Заходи, в яких домінують чоловіки, такі як контактні види спорту, ризиковане керування автомобілем, ризик у справах, акти насильства та агресії можна вважати «ритуалізованою боротьбою» для чоловіків [2, с. 214]. Хоча майже всі солдати – чоловіки, більшість чоловіків насправді не є солдатами, так само більшість вбивць – це чоловіки, більшість людей ніколи не вбивають і не здійснюють напад. Хоча жахлива кількість чоловіків гвалтує, більшість чоловіків цього не роблять. Таким чином в більшості суспільств люди структурно та міжособистісно домінують у більшості сфер. Важливо спробувати зрозуміти, як індивіди можуть бути одночасно привілейованими та пригніченими завдяки співіснуючим ієрархіям статі, раси, класу, віку тощо [3]. Такі ієрархії існують навіть серед чоловіків, які поділяють певні атрибутивні категорії та займають подібні соціальні позиції. Наприклад, відмова від алкогольних напоїв може сприймати деяких чоловіків як «менш мужніх» в очах інших чоловіків того ж класу та расового походження. Отже, шляхи, за допомогою яких різні конфігурації мужності підтримують домінування людей як соціальної групи у військових та цивільних суспільствах є множинними та складними. Коннелл, мабуть, найбільше пов'язаний з вивченням того, як різні типи мужності взаємопов'язані та перетинаються з іншими соціальними категоріями.

Центральним для аналізу є поняття «гегемоністична маскуліність» – гендерна практика, яка ілюструє прийняті в даний час легітимізації нерівних соціальних відносин, що зберігаються через відповідні культурні ідеали та інституційні прояви влади [4; 5]. Гегемоністська маскуліність стосується не лише культурного домінування більшості, вона також стосується ієрархічних соціальних відносин серед людей. Наприклад, етнічні меншини часто підпорядковуються етнічній більшості і це сприймається як норма.

Хоча незважаючи на те, що гегемоністська маскуліність може бути більш амбіційною ніж фактичною, багато чоловіків все одно отримують вигоду від циркуляції гегемоністських ідей про маскуліність, оскільки вона лежить в основі привілеїв чоловіків.

Війна та її технології можуть надати «стійкий престиж» як тим, хто знаходиться на хвості конфліктних ситуацій, так і грубому і жорсткому бойовому солдату. Все це вказує на соціально побудований та умовний характер гендерних відносин до уявлення про те, що гендерні ролі та військові ролі нерозривно пов'язані. Як правило, чоловіків заохочували до бою через культурне рівняння мужності з героїзмом у бою, а жінок на підтримку війни та чоловіків, які її ведуть, як свідків, матерів, коханих та медсестер [6, 7].

Це розподіл ролей означає, що в багатьох суспільствах існує чітке переконання, що військова служба перетворює хлопців на чоловіків, але молоді чоловіки не є «природженими воїнами», вони лише повинні стати солдатами. Базова військова підготовка є ключовим майданчиком таких трансформаційних відносин між людьми. Позбавлені тисних зв'язків із цивільним життям, новобранці дізнаються про значення зовнішнього вигляду, повагу до начальства та традицій, чистоту, слухняність, правила прояву агресії – ритуали, посвяти та уніформи, що все це виховує «культ міцності» [8, 9].

Деякі види діяльності, такі як підтримання форми та чистоти житлових приміщень (які розділені за статтю), частіше пов'язуються з жіночністю, але стають контрольованими чоловічими діями в маскулінізованих просторах. Вони можуть бути настільки ж важливими для «відтворення військового способу життя», як і навчитися бути фізично і психічно готовими до бою, оскільки вони сприяють гомосоціальності, яка працює, щоб виключити тих, хто не виконує або не може також виконувати цей ідеал воїна.

Як стверджують вчені, подолання стресів військового життя часто є важливим способом для новобранців довести свою мужність. Також можливо, щоб турботливі форми мужності співіснували з гіперчоловічими рисами. Дбаючи про своїх товаришів, окремі військовослужбовці сприяють почуттю товарищескості. По суті гегемоністична мужність у військовій справі включає агресію, насильство та поведінку мачо, з одного боку, та турботливий, спільний дух, заснований на міцних взаємозалежних зв'язках, з іншого. Це сприяє згуртованості військовослужбовців і, отже, військової ефективності. [10].

Список використаних джерел

1. Dawson, G. (1994), *Soldier Heroes: British Adventure, Empire and the Imagining of Masculinities*, London, UK and New York, US: Routledge.
2. Connell, R.W. (2000), *The Men and The Boys*, Cambridge, UK: Polity.
3. Miller, L. L. (1997), 'Not Just Weapons of the Weak: Gender Harassment as a Form of Protest by Army Men', *Social Psychology Quarterly*, 69(1), 32–51.
4. Connell, R. W. (1995), *Masculinities*, Cambridge, UK: Polity.
5. Hooper, C. (1999), 'Masculinities, IR and the «Gender Variable»: A CostBenefit Analysis for (Sympathetic) Gender Sceptics', *Review of International Studies*, 25(3), 475–491.
6. Enloe, C. (1988), *Does Khaki Become You? The Militarization of Women's Lives*, London, UK: Pandora.
7. Enloe, C. (2000), *Manoeuvres: The International Politics of Militarizing Women's Lives*, Berkeley, US: University of California Press.
8. Barrett, F. J. (2001), 'The Organizational Construction of Hegemonic Masculinity: The Case of the US Navy' in S.M. Whitehead and F.J. Barrett (eds), *The Masculinities Reader*, Oxford, UK: Polity, pp. 77–99.
9. Hale, H. C. (2008), 'The Development of British Military Masculinities through Symbolic Resources', *Culture & Psychology*, 14(3), 305–332.
10. Green, G., C. Emslie, D. O'Neill, K. Hunt and S. Walker(2010), 'Exploring the ambiguities of masculinity in accounts of emotional distress in the military among young ex-servicemen', *Social Science and Medicine*, 71, 1480–1488.

Ординська Ілона Яківна,

старша викладачка кафедри іноземних мов факультету забезпечення оперативної-службової діяльності Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, кандидатка філологічних наук

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОСОБИСТОСТІ (МАСКУЛІННІСТЬ/ФЕМІННІСТЬ)

Сучасний світ, що характеризується значним динамізмом і мінливістю соціокультурних закономірностей і норм, створює певні труднощі для особистості, провокуючи кризи ідентичності, внутрішньоособистісні гендерні конфлікти. Яка була прийнята норма для індивіда вчора, сьогодні може вже не бути затребуваною, в результаті людина втрачає почуття послідовності і цілісності в своєму житті (ніби людина, якою я є сьогодні – це не те ж саме, якою я була вчора). Внутрішньоособистісний гендерний конфлікт – це досвід неусвідомлення